

Tiedote 21.4.2021 (Julkaisuvapaa heti)

Kieliparlamentti 2021: Miten kielivarantoa voidaan kehittää?

Kieliverkosto järjesti 11. valtakunnallisen Kieliparlamentin 14.4.2021 verkossa. Parlamentin teemana oli **Ratkaisuja kielivarannon kehittämiseen**. Kieliparlamentin pääpuheenvuorossa professori Riitta Pyykkö (Turun yliopisto) tarkasteli, mitkä asiat Suomen kielivarannon kehittämisessä ovat edenneet sitten hänen tekemänsä Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017). A1-kielen opetus on varhennettu, kielitietoisuus on lisääntynyt ja kieltenopetusta on kehitetty monenlaisissa hankkeissa. Kielet ovat saaneet paljon tilaa mediassa etenkin viime aikoina. Kehittämistä kuitenkin riittää esimerkiksi kieltenopiskeluun motivoinnissa, oman äidinkielen opetuksessa, monikielisyiden hyödyntämisessä sekä työelämän kielitaitotarpeiden selvittämisessä. Pyykkö muistutti puheenvuorossaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä: englannin osaamista tarvitaan korkealla tasolla, mutta sen rinnalla on tärkeää osata muitakin kieliä.

Muut puheenvuorot kuultiin apulaisprofessori Venla Berneliukselta ja väitöskirjatutkija Heidi Huillalta (Helsingin yliopisto) sekä professori Mirja Tarnaselta (Jyväskylän yliopisto). Bernelius ja Huilla käsittelivät kielen ja eriarvoisuuden riskejä perusopetuksessa. Heidän mukaansa koulujen viime vuosina kasvaneet osaamiserot johtuvat pitkälti oppilaspohjan eriytymisestä, mutta tasa-arvoa voidaan tukea esimerkiksi myönteisellä erityiskohtelulla ja kieliin liittyviä haasteita tunnistamalla. Tarnanen sen sijaan käsitteli puheenvuorossaan rajoja ylittävää ja uutta luovaa kieliasiantuntijuutta, jossa kielet nähdään osana elämää, eikä siitä erillisinä kokonaisuuksina. Tarnasen mukaan opetussuunnitelmia on helppo muuttaa, mutta kieltenoppimiseen liittyvät asenteet ja käsitykset muuttuvat paljon hitaammin. Kieliparlamentin loppusanoissa opetusneuvos Marjo Vesalainen (opetus- ja kulttuuriministeriö) kuvasi kielikoulutuspolitiikan kentän viimeaikaisia tapahtumia ja tulevaisuuden tavoitteita. Keskeiseksi tavoittelun kohteeksi Vesalainen nosti toimivan ja rikkaan kielikoulutuspolun sekä joustavat mahdollisuudet jatkuvaan kielitaidon kartuttamiseen.

Kieliparlamentissa pyrittiin löytämään konkreettisia ratkaisuja kielivarannon kehittämiseksi. Kieliparlamentin työryhmissä keskusteltiin muun muassa kielitietoisuuden tukemisesta varhaiskasvatuksessa, toisen ja korkea-asteen kielikoulutuspoluista sekä opettajien jatkuvan oppimisen kehittämisestä.

Kieliparlamentin toimenpide-ehdotuksia kielivarannon kehittämiseksi:

- Kielitietoisuutta sekä monikielisyiden tunnistamista ja hyödyntämistä tulee vahvistaa kaikilla koulutusasteilla, varhaiskasvatuksesta työyhteisöihin ja muidenkin kuin kieltenopettajien koulutuksessa.
- Kieliin liittyviä asenteita täytyy kehittää kielikoulutuksen kentällä: kielet on nähtävä osana elämää, eikä siitä erillisinä kokonaisuuksina. Kielten omaksumisen ja oppimisen tulee olla oikeuksia kaikille, ei vain kiva etuoikeus.
- Koulutuksellisen tasa-arvon kehittämiseksi Suomessa tarvitaan kansalliskielistrategian rinnalle kansallinen kaikkia kieliä koskeva kielistrategia, jotta kielivarantoa ja kielikoulutusta voidaan kehittää kokonaisuutena. Lisäksi tarvitaan pitkäjänteistä vaikuttamis- ja kehittämistoimintaa yksittäisten hankkeiden sijaan, jotta kunnissa ja koulutuksen rakenteissa voidaan saada aikaan pysyviä muutoksia.

- Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on tuettava lasten kaikkien kielten, esimerkiksi viittomakielten, romanikielen, saamen kielten ja muiden omien äidinkielen, osaamista ympäristön pääkielen rinnalla.
- Perheiden monikielisyttä on tuettava esimerkiksi ottamalla vanhemmat ja huoltajat tiiviimmin mukaan varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen arkeen. Perheet tarvitsevat kattavasti tietoa kielistä, kielenoppimisesta ja kielivalinnoista myös heidän omilla kielillään.
- Kielikoulutuksessa tulee panostaa yhtenäisten kielipolkujen jatkumiseen aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle ja työelämään. Kielipolkujen takaamiseksi ja kielikoulutuksen saavutettavuuden parantamiseksi tarvitaan opetuksenjärjestäjien ja kuntien monialaista yhteistyötä, etäopetuksen kehittämistä ja todellisten kielitaitotarpeiden tunnistamista. Koulun johdon ja opetustoimen välille tarvitaan enemmän kielikoulutukseen liittyvää vuorovaikutusta.
- Lasten ja nuorten kieltenoppimismotivaation kehittäminen on ensisijaisen tärkeää. Sen ylläpitämiseksi tarvitaan median, sosiaalisen median sekä työ- ja elinkeinoelämän vaikuttavia esimerkkejä kielitaitotarpeista.
- Korkeakoulujen todistusvalintaa on kehitettävä, jotta kieltenopiskelulla lukiossa on mahdollisuus selvittää ja jotta lukiolaisten motivaatio kieltenopiskeluun säilyisi.
- Lukiosta korkeakouluun siirryttäessä on poistettava kielipolun katkeamiseen johtavia tekijöitä, jotta kieltenopiskelu jatkuu lukion jälkeen myös korkeakouluopinnoissa siitä, mihin on jääty, sen sijaan, että opiskelu aloitetaan uudelleen alkeista. Opiskelijat eivät ehdi saavuttaa korkeakoulussa työelämän tarvitsemaa korkea kielitaitoa, jos opiskelu aloitetaan aina alkeista.
- Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen, erityisesti suomi toisena kielenä -opetukseen ja oman äidinkielen tukemiseen, tarvitaan lisää taloudellista tukea ja eri tahojen välistä yhteistyötä etenkin nivelvaiheisiin ja työelämään siirtymiseen. Kieltä oppiville on taattava riittävästi tukea esimerkiksi ammatillisella toisella ja korkea-asteella sekä työyhteisöissä. Riittävä ammatillinen kielitaito on nähtävä keskeisenä osana ammattitaitoa, ja sen tukemista on jatkettava myös työelämässä.
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön sekä opettajien täydennyskoulutusta tulee systematisoida ja kehittää esimerkiksi yhdistämällä perustutkinto- ja täydennyskoulutusta ja kouluttamalla yhteisöjä. Lisäksi olisi hyvä luoda täydennyskoulutuksia koordinoiva verkosto, joka huolehtii koulutuksista tiedottamisesta ja purkaa esteitä opettajien osallistumisen tieltä.

Parlamenttiin osallistui yli 120 opetushallinnon, työelämän ja järjestöjen edustajaa, koulutuksen tarjoajaa, opettajaa ja tutkijaa. Tilaisuuden järjesti Kielikoulutuspolitiikan verkosto (www.kieliverkosto.fi), jonka toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja jota koordinoi Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Verkosto tuo yhteen kielikoulutuksen toimijoita, lisää tietoisuutta kielikoulutuksen moniulotteisuudesta ja vaikuttaa kielikoulutusta koskeviin päätöksiin Suomessa.

Kieliparlamentin puheenvuoroista keskusteltiin ahkerasti myös Twitterissä. Parlamentin osallistujia puhuttivat esimerkiksi (oppiaine)rajojen ylittäminen ja työelämän kielitaitotarpeet. Keskustelua voi jatkaa tunnisteella #Kieliparlamentti2021.

Lisätietoja:

- Kielikoulutuspolitiikan verkosto, [kieliverkosto\(at\)jyu.fi](mailto:kieliverkosto(at)jyu.fi)
- Projektitutkija Erja Kyckling, [erja.p.kyckling\(at\)jyu.fi](mailto:erja.p.kyckling(at)jyu.fi), Kielikoulutuspolitiikan verkosto